ної розвідки. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практ. інтернет-конф. (м. Кропивницький, 23 квітня 2026 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2026. С. 90–92.

5. Прокопенко Н. М. Аналіз методів дослідження місць злочинів: порівняння традиційних і сучасних підходів до огляду та обробки місць злочинів. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 8. С. 423–426. DOI: https://doi.org/10.32782/2524–0374/2024–8/99.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДО ДІЙ В УМОВАХ РАДІАЦІЙНИХ І ЯДЕРНИХ ЗАГРОЗ (З ДОСВІДУ ПРОГРАМИ TITAN, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)

Ольга ЛУНГОЛ
кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки
Донецького державного університету внутрішніх справ

Збройна агресія російської федерації проти України підвищила ймовірність застосування або загрози застосування зброї масового знищення, що актуалізує потребу в підготовці фахівців правоохоронних органів, здатних діяти в умовах радіаційних і ядерних загроз. Розслідування злочинів, пов'язаних із радіаційними, хімічними, біологічними та ядерними (далі – РХБЯ) чинниками, є складним і рідкісним видом діяльності, що потребує спеціальних знань і вмінь, яких бракує більшості слідчих, оперативних працівників та експертів [1]. Одним із дієвих шляхів формування таких компетентностей є використання апробованого міжнародного досвіду професійної підготовки, зокрема британського навчального курсу TITAN.

Навчальний курс TITAN (Training Initiative for Technical Assessment of Nuclear Sites) реалізується Університетом Бристоля (Велика Британія) і спрямований на підготовку фахівців до дій

у складних і небезпечних радіологічних умовах [2]. Програма фінансується Норвезьким управлінням з питань радіаційної та ядерної безпеки, а навчальні матеріали адаптовані під потреби України. Хоча курс проводиться у Великій Британії, методи й практики, яких він навчає, призначені для безпосереднього застосування в українських умовах [2].

Зміст курсу поєднує теоретичну підготовку з демонстраціями, практичними заняттями та сценарними навчаннями. Він охоплює основи іонізуючого випромінювання, ідентифікацію радіонуклідів, роботу з детекторами й дозиметрами, застосування засобів індивідуального захисту, обстеження та «очищення» приміщень і деконтамінацію, поводження з покинутими джерелами іонізуючого випромінювання, безпечні операційні процедури, застосування безпілотних літальних апаратів, а також тривимірне картографування радіаційної обстановки [2]. Окрему увагу приділено використанню інформації та теорії ризику, ідентифікації вразливих ділянок і методиці систематичного огляду й пошуку. Навчання проводиться у малих групах, що забезпечує високу залученість і безпосередню взаємодію з інструкторами.

Методичною особливістю TITAN є наскрізний акцент на безпечних операційних процедурах, систематичному спостереженні, документуванні обстановки й побудові ситуаційної обізнаності як безперервному процесі. Такий підхід, від індивідуальних навичок до комплексних сценаріїв, що поступово ускладнюються, формує здатність приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності. Ці принципи мають універсальний характер і застосовні не лише до реагування на надзвичайні ситуації, а й до розслідування злочинів, учинених у радіаційно небезпечному середовищі.

Значення досвіду TITAN для розслідування РХБЯ-злочинів полягає у формуванні компетентностей у фахівців правоохоронних органів, безпосередньо потрібних під час проведення слідчих (розшукових) дій у зоні зараження. До них можемо віднести: оцінювання радіаційної обстановки та ідентифікація джерел; правильне застосування засобів індивідуального захисту й дотримання правил безпеки; поводження з покинутими джерелами, що є типовим предметом у справах про незаконний обіг радіоактивних матеріалів; застосування безпілотних і роботизованих систем та тривимірного картографування для дистанційного обстеження й документування

місця події; використання теорії ризику та інформації для планування дій. Ці компетентності є передумовою повного, об'єктивного й безпечного огляду місця події (стаття 237 Кримінального процесуального кодексу України) у справах про РХБЯ-злочини [3].

Особливе криміналістичне значення має набута під час курсу здатність поєднувати вимоги безпеки з вимогами доказування. Дистанційне обстеження за допомогою безпілотних апаратів дозволяє зменшити час перебування людини в небезпечній зоні, мінімізувати ризик привнесення сторонніх слідів і отримати матеріали, придатні для процесуальної фіксації [4]. Водночас робота з радіоактивно забрудненими об'єктами як речовими доказами потребує спеціальних знань щодо їх виявлення, вилучення, пакування, транспортування й зберігання без втрати доказового значення та без загрози для учасників провадження. Саме таких прикладних знань бракує в системі класичної підготовки правоохоронців, і саме їх пропонує курс TITAN.

Використання міжнародного досвіду потребує його імплементації в національну систему підготовки фахівців правоохоронних органів [5]. У наукових джерелах слушно наголошується, що впровадження новітніх технологій у розслідування неможливе без створення відповідної системи навчання слідчих та експертів. Досвід участі у курсі TITAN може бути покладений в основу оновлення робочих програм освітніх компонент, розроблення спеціальних курсів і методичних рекомендацій для закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а також для підвищення кваліфікації практичних працівників. Ефективним є й механізм «мультиплікації» знань, коли підготовлені фахівці передають набуті компетентності колегам.

Отже, міжнародний досвід підготовки фахівців до дій в умовах радіаційних і ядерних загроз, репрезентований курсом TITAN, має істотне значення для розслідування РХБЯ-злочинів, оскільки формує компетентності, потрібні для безпечного й повноцінного проведення слідчих (розшукових) дій у зоні зараження – від оцінювання обстановки й застосування безпілотних і роботизованих засобів до належного поводження з радіоактивними об'єктами як доказами. Перспективним напрямом є системна імплементація такого досвіду в підготовку правоохоронців і судових експертів України з подальшою розробкою національних криміналістичних методик.

Список використаних джерел:

1. Настанова для працівників прокуратури щодо злочинів, пов'язаних із застосуванням радіоактивних та ядерних речовин. Турин: Міжрегіональний науково-дослідний інститут Організації Об'єднаних Націй з питань злочинності та правосуддя (UNICRI), 2024. URL: https://unicri.org/sites/default/files/2024–10/Prosecutor-Guide-Radiological-Nuclear-Crimes-UKR.pdf (дата звернення: 11.09.2026).

2. TITAN: Training Initiative for Technical Assessment of Nuclear Sites: програма навчального курсу, 3-тє видання / University of Bristol. Bristol, 2026. 30 p.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/4651–17 (дата звернення: 10.09.2026).

4. Тичина Д.М., Антощук А.О., Перцев Р.В. Криміналістичне забезпечення використання безпілотного літального апарата (дрону) у досудовому розслідуванні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Вип. 78, ч. 2. С. 291–297. DOI: https://doi.org/10.24144/2307–3322.2023.78.2.46

5. Лунгол О. Використання 3D-картографування на основі SLam-технологій для локалізації джерел випромінювання: досвід програми TITAN. Цивільний захист в умовах війни: збірник тез доповідей ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2026 року. Львів: ЛДУБЖД, 2026. С. 311–312.

6. Прокопенко Н.М. Аналіз методів дослідження місць злочинів: порівняння традиційних і сучасних підходів до огляду та обробки місць злочинів. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 8. С. 423–426. DOI: https://doi.org/10.32782/2524–0374/2024–8/99.